
Теодор Додуров / Teodor Dodurov

ИДЕЯТА НА ДЖЕЙМС КОНЪЛИ ЗА
САМОСТОЯТЕЛНА ИРЛАНДСКА ДЪРЖАВНОСТ

*James Connolly Idea of an Independent Irish
Statehood*

The purpose of this article is to show some of the highlights of the James Connolly idea of independent Irish statehood. How Connolly socialistic believes mixed with his nationalistic feelings and the result is his idea of an Irish socialist republic. The article reveal this as examine some of James Connolly publicised works.

Key words: James Connolly, Ireland, Irish Socialist Republic, independence, worker's class.

Джеймс Конъли (1868–1916) е един от най-известните ирландски революционери на XX век. И това съвсем не е случайно – Джеймс Конъли е талантлив публицист и деен революционер, който неразривно свързва живота си с каузата за постигане на самостоятелна и свободна Ирландия. Идея, която ще доминира през голяма част от жизнения път на Конъли, но за разлика от много други ирландски патриоти, Джеймс Конъли ще акцентира не само върху политическата еманципация на ирландския народ, но и върху неговата икономическа и социална свобода. Този специфичен елемент от идеите му е повлиян от модерната и обещаваща за неговото време (края на XIX началото на XX век) идеология на социализма, която като червена линия ще маркира цялото му творчество. Дейност, чийто най-ярък израз ще бъде идеята на Конъли за самостоятелна ирландска държавност – ирландска социалистическа република. Именно тази негова идея чрез анализ на някои от основните исторически извори ще се опитам да изясня в следващите редове.

Основни извори за делото на Джеймс Конъли са неговите публицистични творби: вестници, памфлети, статии, коментари и лични писма. Трябва да бъдат отбелязани редактираните и списвани от Конъли вестници: „Работническа република” (август 1898 – май 1903, май 1915 – април 1916 г.), „Арфа” (1908–1910), „Ирландски работник” (1911–1914), „Напред” (1910–1915). Във всички тези вестници Джеймс Конъли неуморно отстоява своите социални виждания

и желание за постигане на ирландската свобода. За него „политическата и социална свобода не са отделни несвързани идеи, а двете страни на един голям принцип”¹. За постигането на този принцип Джеймс Конъли смятал, че е необходимо както извоюването на политическа свобода, така и постигането на социална справедливост, основана върху общата собственост на ирландския народ над средствата за производство.

За осъществяването на всичко това Конъли пропагандира създаването на ирландска работническа социалистическа република, която за пръв път се пропагандира с манифеста на ирландската републиканска социалистическа партия от 1896 г.

В нейния манифест като цел се поставя: „създаването на ирландска социалистическа република, основана на обществената собственост на ирландския народ върху земята, инструментите на производство, разпространение и размяна”. За постигането на всичко това в манифеста са отбелязани като незабавни мерки: национализация на железниците и каналите, премахване на частните банки и заемодателни институции и заменянето им с държавни, такси за хората с големи доходи, създаването на депа с техника за подпомагане на селското стопанство, държавна грижа и закрила над всички деца, 48-часова работна седмица, постепенно всички жизнено необходими неща за живота да станат обществено достъпни, безплатно образование и всеобщи избирателни права.

Поставянето на всички тези моменти в програмата на ирландската социалистическа партия от Джеймс Конъли нямат само декларативен характер, нито пък са, за да привличат повече привърженици за каузата на социализма. Манифестът от 1896 г. и прокламирането на целта – създаването на ирландска социалистическа република, е пряк израз на искрения стремеж и вяра на Конъли за постигането на социална справедливост и национално освобождение. Това се потвърждава и от заключителните изречения на манифеста. Там не само се отхвърля частната собственост като причина на всякакво потисничество, но и смело се заявява, че „подчинението на една нация над друга, както Ирландия е под властта на британската корона, е както бариера за свободното политическо и икономическо развитие и така е в полза само на експлоататорските класи на двете страни”. Ето защо според Джеймс Конъли националната и икономическа свобода на ирландския народ може да бъде постигната само чрез създаването на ирландска социалистическа република „където средствата на производство, разпространение и размяна да бъдат държани и контролирани от една демократична държава в полза на цялото общество”².

Подобни идеи не са нови, но именно Джеймс Конъли им придава ирландско звучене, тъй като той е един от малкото социалисти, които обвързват социализма с националната идея, и при когото националните идеали стоят по-високо от марксистките идеи. Това се забелязва и в следващите му статии, в които той не само поставя националния въпрос на първо място, но и размишлява върху характера на една бъдеща ирландска република.

Така например в статията си от януари 1897 г. в „Шан Ван Воухт“³ Джеймс Конъли смята, че политическият и социален идеал на Ирландия ще бъде осъществен чрез приемането от страна на всички националисти на идеята за република като основна тяхна цел. Като обаче уточнява, че това „няма да е република като в Франция...,която е в явен съюз с московската деспотия... Не като република в Съединените американски щати, където силата на парите е създала нова тирания под формата на свобода... и където финансистите налагат на американските граждани робство...“⁴.

За Джеймс Конъли бъдещата ирландска република ще бъде коренно различна и истинна на своите идеали и дори „само споменаването на името ѝ ще служи като пътеводна светлина на всички подтиснати във всяка страна“⁵. Също така според Конъли една бъдеща ирландска република ще бъде не само „притегателен център за недоволните и угнетените, но и отправна точка за социалистите, които са ентузиазирани към каузата на човешката свобода“⁶.

Всички тези страни на идеята на Джеймс Конъли за ирландска република и придават идеализиран образ, който според ирландския революционер може да бъде приет от онеправданите и бедните, но би бил трудно възприет от богатите и заможната средна класа, които биха загубили привилегиите си, живеейки в една равнопоставена република. Ето защо Конъли настоява за спечелването на заможните класи, но не и на цената на социалната справедливост.

Именно воден от чувството си за правда и реалност Конъли апелира за един колкото очевиден, толкова и важен момент в борбата за освобождение на Ирландия, че става дума не просто за страната и нейната земя, а най-вече за хората, за ирландския народ, чието освобождение не бива да бъде само политическо, а и социално. Необходимо е да се постигне икономическа независимост на бъдещата ирландска държавност, като тя се обяви за социалистическа република. Това е важен момент от идеологията на Джеймс Конъли, който има своите сериозни основания, имайки предвид доминацията на Великобритания в световната икономика в края на XIX и началото на XX век, и крайната изостаналост и икономическа зависимост на Ирландия от Англия. При такива обстоятелства една евентуална ирландска независимост само на политическо ниво би била номинална.

Ето защо Джеймс Конъли заявява „Ако утре можехте да изгоните английската армия и да издигнете зеленото знаме над Дъблинския замък, и не обявите социалистическа република, то вашите усилия ще бъдат напразни. Англия ще продължи да ви управлява, чрез своите капиталисти и собственици, чрез нейните финансисти и целия спектър на комерсиални и индивидуални институции които е засадила в нашата страна и е напоила със сълзите на нашите майки и кръвта на нашите мъченици.“⁷ Тази мисъл на Конъли е подкрепена от неговото схващане изразено в заключителната част спомената статия в „Шан Ван Воухт“ от януари 1897 г.: „национализъм без социализъм – без реорганизация на об-

ществото на основата на една широка и развита форма на обща собственост както в древна Ерин⁸ би било национално предателство”⁹. За Конъли никакви национални стремежи към освобождение не биха били реални без да са свързани със социализма и създаването на ирландска социалистическа република.

Воден от тези убеждения, Джеймс Конъли акцентира, че „истинският патриотизъм се стреми към благосъстоянието на всички, и е несъвместим с егоистичното желание за светско богатство, което би могло да бъде придобито само чрез ограбването на по-малко облагодетелстваните простосмъртни”¹⁰. Съвсем естествено от това Конъли извежда идеята, че именно ирландската социалистическа република „ще бъде единствената, която ще изкара на бял свят всички класови антагонизми прикривани от мъглата на буржоазния патриотизъм, и ще бъде естествен център на обществените сили в борбата им за еманципация”¹¹.

Освен гореизложените аргументи в полза на идеята за създаване на ирландска република Конъли излага и исторически мотиви. Според него феодалната и капиталистическата система са чужди на ирландците, тъй като са наложени от завоевателите англичани: „Преди завладяването ирландците не знаели нищо относно собственост върху земята. Земята принадлежала на целия клан...Феодалната идея дошла със завоеванието и е свързана с чуждо господство, и никога дори до днес не е морално призната от хората”¹².

Така според Конъли английските завоеватели се опитали да разрушат общата собственост при ирландците, която „била залог за тяхната политическа и социална свобода”¹³. Използвайки тези исторически аргументи, Джеймс Конъли се опитва да привлече отявлените ирландски националисти¹⁴ към каузата за постигане на ирландска социалистическа република. Именно тази държавна форма щяла да разреши „заплетения възел на съвременните икономически условия”¹⁵.

Но ирландската социалистическа република няма да е финалът на преобразуванията и реформирането на ирландското общество, Конъли акцентира на факта, че „тя ще бъде само основата за подготовка на революционната промяна на структурата на обществото, която ще го приближи към идеала на по-справедливото общество”¹⁶.

За да се постигне обаче ирландска социалистическа република с по-справедлив обществен ред, е необходимо да се постигне освобождение на Ирландия и отделянето ѝ от системата на Британската империя с нейния мощен военен и икономически потенциал. Отчитайки тези реалности, Джеймс Конъли акцентира върху мирните средства за борба като „бавния, но сигурен метод на избирателната урна, която да направлява вниманието на привържениците към завладяване на властта в името на революционния идеал”¹⁷.

Важно е също така да се отбележи, че макар Джеймс Конъли да се стреми към отделяне на Ирландия и да акцентира върху различията между ирландци

и англичани, не се стреми да разпалва народностна омраза между тях: „Ние желяем да поддържаме с английския народ същите отношения както и с народите на Франция, Германия или която и да било друга страна; възможно най-доброто приятелство, но също така и да поддържаме стриктна независимост.”¹⁸

За постигането на такава самостоятелност и създаването на ирландска република Конъли набляга върху работническата класа, която според него е „наследница на ирландските идеали от миналото и е съкровищница на надеждите за бъдещето”¹⁹. Именно ирландската работническа класа според Джеймс Конъли ще бъде: „здравата основа върху която една нация може да се развива... и нейната еманципация ще доведе до освобождение на страната си”²⁰.

Тази вяра на Джеймс Конъли в идеите за социална справедливост и освобождение на Ирландия е особено видна в един от основополагащите документи на съвременната ирландска история – обявяването на Ирландската република²¹ на 24 април 1916 г. В създадения манифест ясно личи влиянието на идеите на Конъли: „Ние декларираме правото на народа на Ирландия върху владееенето на Ирландия и неограничения контрол върху ирландските съдбини, и това да бъде суверенно и неотменимо...Републиката гарантира религиозни и граждански свободи, равни права и възможности на всички свой граждани и декларира своята решимост да се стреми към щастие и просперитет на цялата нация и всички нейни части, грижейки се за всички деца на нацията еднакво забравяйки различията...”²².

При прочита на тази част от прокламацията на Ирландската република се забелязва както социалното влияние на идеите на Конъли, така и компромисът които той прави с останалите въстанически лидери, не се говори за социалистическа република, а само за република пред която всички ще бъдат равни и дори и капиталистите ще имат своя дял. Въпреки това Конъли е горд от своето дело, което и личи от неговото последно изказване²³. В него той заявява: „Ние излязохме, за да разрушим връзката между нашата страна и Британската империя и да създадем Ирландска република. Ние вярваме, че този повик към народа на Ирландия е благороден зов за свята кауза...”²⁴.

След своето последно изявление Джеймс Конъли е разстрелян от наказателен взвод, с което завършва един бурен живот отдаден на ирландската кауза за свобода и социална справедливост. С него си отива и вероятността за създаването на ирландска социалистическа република. Остава само идеята, която въпреки не високата си популярност се оказва изключително витална, и дори преживява известен ренесанс в ирландският политически живот през шейсетте години на ХХ век, за да застине като отминал исторически факт в наши дни. Въпреки това идеите за свобода и социална справедливост ще вълнуват винаги човечеството.

БЕЛЕЖКИ

¹ **Ryan, Desmond.** James Connolly – Socialism and Nationalism. Dublin., 1948, p. 1A.

² Irish Socialist Party manifesto. Dublin., 1896.

³ Shan Van Vought (*Sean-Bhean bhocht*) – название на старинна ирландска песен, използвано за заглавие на едноименния вестник и памфлет, името му преведено на български език означава „стара бедна жена“.

⁴ **James Connolly.** Shan Van Vought, the article Socialism and Nationalism. Dublin., January 1897., p. 1.

⁵ Ibid.

⁶ **James Connolly.** Shan Van Vought, the article Socialism and Nationalism. Dublin., January 1897., p. 2.

⁷ **James Connolly.** Shan Van Vought, the article Socialism and Nationalism. Dublin., January 1897., p. 3.

⁸ Ерин – древна Ирландия

⁹ **James Connolly.** Shan Van Vought, the article Socialism and Nationalism. Dublin., January 1897., p. 3.

¹⁰ James Connolly. Shan Van Vought, the article Patriotism and Labour. Dublin., August 1897., p. 1.

¹¹ **James Connolly.** Socialism and Irish nationalism, L'Irlande Libre, Paris., 1897, p. 3.

¹² James Connolly, Erin's Hope, The end the Means, Dublin., 1897, p. 1.

¹³ Ibid. p. 2.

¹⁴ Има се предвид отявлените ирландски националисти, които се смятат за наследници на древните келти, които в края на XIX началото на XX век имат значително влияние върху ирландската култура и общество.

¹⁵ **James Connolly.** Erin's Hope, The end the Means, Dublin., 1897, p. 10.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ **James Connolly.** Socialism and Irish nationalism, L'Irlande Libre, Paris., 1897, p. 1.

¹⁸ Ibid. p. 3.

¹⁹ **James Connolly.** Labour in Irish History, Dublin., 1910, p. 197.

²⁰ **James Connolly.** Erin's Hope, The end the Means, Dublin., 1897, p. 12.

²¹ Джеймс Конъли взема дейно участие в въстанието от 24 април 1916 г. и обявяването на Ирландската република.

James Connolly takes an active part in the uprising of 24 April 1916 and the proclamation of the Irish Republic.

²² Из текста на прокламацията на Ирландското въстание от 24 април 1916 г.

²³ След потушаването на въстанието от 24 април 1916 г. Джеймс Конъли заедно с другите въстанически лидери е съден и разстрелян на 12 май 1916 г.

²⁴ Из последното изказване на Джеймс Конъли на 12 май 1916 г., материалът е от <http://www.marxists.org/archive/connolly/1916/05/laststat.htm> интерактивен към 10 юни 2013 г.

ЛИТЕРАТУРА

Irish Socialist Party manifesto. Dublin, 1896.

James Connolly. Shan Van Vought, the article Socialism and Nationalism. Dublin, January 1897.

James Connolly. Shan Van Vought, the article Patriotism and Labour. Dublin, August 1897.

James Connolly. Socialism and Irish nationalism, L'Irlande Libre, Paris, 1897.

James Connolly. Erin's Hope, The end the Means, Dublin., 1897, p. 1.

James Connolly. Labour in Irish History, Dublin, 1910, p. 197.

Ryan, Desmond. James Connolly – Socialism and Nationalism. Dublin, 1948, p. 1A.